

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG5030036

ชื่อโครงการ : โครงการ การสังเคราะห์วิธีคิดและแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยภูมิปัญญาตะวันออกเพื่อนำไปสู่การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการนานาชาติ

ชื่อนักวิจัย : โสภารัตน์ จารุสมบัติ¹, อติศร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา², เรณู สุขารมณี³, บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์⁴, ยุวดี คาดการณ์ไกล⁵, ธนิต เจริญสุข⁶
¹ คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ² สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
³ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
⁴ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ⁵ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ
⁶ สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

Email address : gseithai@gmail.com

ระยะเวลาโครงการ : สิงหาคม 2550 – มีนาคม 2551 (ขยายระยะเวลาโครงการถึงมิถุนายน 2551)

การศึกษา “การสังเคราะห์วิธีคิดและแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยภูมิปัญญาตะวันออก” มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์และบูรณาการผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาจากประสบการณ์ของ 5 กรณีศึกษาในประเทศไทย คือ (1) การจัดการป่าชายเลนพื้นที่ลุ่มน้ำปะเหลียน จ.ตรัง (2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านละลอกกะสัง อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์ (3) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บ้านเป็ดรีดใน จ.ตราด (4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำพะโต๊ะ จ.ชุมพร และ (5) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของธุรกิจชุมพรคานานารีรีสอร์ทและศูนย์กีฬาดำน้ำ จ.ชุมพร โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร ประกอบกับการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นอกจากนี้ยังได้ทำการสังเคราะห์แนวคิดและวิธีการร่วมกับประสบการณ์ของประเทศอื่นๆ อีก 5 ประเทศ ได้แก่ จีน อินเดีย ภูฏาน บังกลาเทศ ญี่ปุ่น โดยใช้การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นร่วมกัน

กรอบการวิเคราะห์กรณีศึกษาของประเทศไทย คณะผู้ศึกษาได้แยกการวิเคราะห์ระดับการเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 3 ระดับ คือ (1) ระดับเข้าข่าย ซึ่งมีลักษณะสำคัญในแง่การใช้วิธีการ (2) ระดับเข้าใจ ซึ่งมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อวิธีคิด และ (3) ระดับเข้าถึง ซึ่งเป็นระดับที่ผ่านการปฏิบัติเป็นประจำจากพื้นฐานความเข้าใจจนกลายเป็นวิถีชีวิต หรือ วิถีปฏิบัติโดยธรรมชาติ ทั้งนี้ แต่ละ

กรณีศึกษาที่มีการพัฒนาระดับของการเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน ไม่ได้มีลักษณะเป็นเส้นตรงที่มีระดับเป็นขั้นๆ แบบตายตัว

ในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากทั้ง 5 กรณีศึกษา ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะร่วมกันของวิถีคิดและแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6 ประการ คือ (1) หลักคิด คือ การทำเพื่อคนส่วนใหญ่ (2) เป้าหมาย คือ การเน้นที่ความสุขซึ่งไม่ใช่วัตถุแต่เป็นความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความสมบูรณ์ในอาหาร (3) มีเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ร่วมกัน และทำให้เกิดการยกระดับจิตใจจากการทำเรื่องนั้น (4) การมีส่วนร่วมของชุมชน (5) การมีทุนทางสังคมเป็นพื้นฐาน และ (6) กระบวนการเรียนรู้

เมื่อนำประสบการณ์ของประเทศไทยมาสังเคราะห์ร่วมกันกับอีก 5 ประเทศ ได้พบว่าภูมิปัญญาตะวันออกนั้นมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญซึ่งประกอบไปด้วย คุณค่าทางจิตใจและศีลธรรม เทคโนโลยีที่เหมาะสมขององค์ความรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีสถาบันที่อยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง และการมีความสุขใจ

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาตะวันออก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

Project code: RDG5030036

Project Title: The Synthesis of Practicable Experiences Based on Oriental Wisdom in Environmental and Natural Resource Management

Investigators: Jarusombat S¹., Israngkura A²., Sukharomana R³., Srethasirote B⁴., Kardkankai Y⁵., Charoensuk T⁶ .

¹Faculty of Political Science, ²Thammasat University, National Institute of Development Administration, ³School Of Economics and Public Policy Srinakharinwirot University, ⁴The National Human Rights Commission of Thailand, ⁵National Health Foundation, ⁶Good Governance for Social Development and the Environment Foundation

Email address: gseithai@gmail.com

Project duration: August 2007-March 2008 (Extended to June 2008)

The objectives of the study on “ The Synthesis of Practicable Experiences Based on Oriental Wisdom in Environmental and Natural Resource Management” are to synthesize and integrate the studies about the application of the Sufficiency Economy Philosophy to environmental and natural resource management. The study selected five case studies in Thailand. They are (1) mangrove forest management in “Pa Lien”, Trang Province, (2) natural resource and environmental conservation in Ban Lahokkasang, Burirum Province, (3) natural resource and environmental management in Ban Pet Nai community, Trad Province, (4) natural resource management in Pa Toh watershed, Chumporn Province, and (5) natural resource management in Chumporn Cabana, a hotel resort in Chumporn Province. This study used documentary research and focus groups to exchange ideas and information. Moreover, it also synthesized approaches and methods applied by oriental wisdom in five countries. These are China, Japan, Bangladesh, Phutan, and India.

The Thai Sufficiency Economy focuses on five concepts which are the self community, moderation, aggregation or invention of new knowledge, reasonableness and morality. This study categorizes these concepts into three levels. The first one is the “*partial practice*” which is very preliminary level of application of this sufficiency economy was to do

with. The next level is the “*comprehension*”. That might also involve behaviors belonging to this category or the moderation or using of or creating new knowledge to solve problems they were facing. The third level is the “*inspiration*” when you are really into the philosophy then it will involve changing the way of thinking. This three levels are not static. They are flexible in each case.

Application of the Sufficiency Economy to the environment and natural resource management in the five cases shows that there are six common way of thinking and approaches as follows, (1) the main principle of thinking is making for the public, (2) the target is focusing on happiness which involve the fertility of natural resources, biodiversity and food, (3) having tools for learning together and upgrading morality, (4) community participation, (5) social capital is the basic component, and (6) having learning processes.

The common cores of the Thai and five countries experiences are the spiritual values and the modality, appropriate technology and knowledge, community participation and empowerment, harmonious institution, creating awareness, knowledge creating and networking.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Oriental Wisdom, Environmental and Natural Resources, participation of the community